

Смоляр А.С.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

СОЦІАЛЬНА ПОЗИЦІЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА СКЛАДОВА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ СКУЛЬПТОРІВ НОВІТНЬОЇ ДОБИ

Сьогодні ми живемо в інформаційному суспільстві. Кожна людина на планеті, де б вона не перебувала, має доступ до різноманітної інформації. Вона вже не обмежена власним світом. Вона в курсі більш масштабних проблем, які існують в її регіоні, або світі в цілому. Які б проблеми це не були: екологічні, соціальні або суспільні, вони стають для людини близькими і важливими, навіть якщо вони її безпосередньо не стосуються. Мистецтво завжди було дуже сильним засобом впливу на людську свідомість. Твори мистецтва формували естетичні смаки та світогляд людей, які до нього дотикалися. Зараз завдяки засобам масової

інформації будь-який твір мистецтва може бути побаченим і осмисленим великою кількістю людей. Таким чином, принципово змінюється значення мистецтва в суспільстві. Воно здобуло можливість впливати на великі людські маси. Від так змінюється і значення митця в сьогодишньому світі. Митець починає усвідомлювати вплив його творів на світогляд інших людей, їхні естетичні, моральні, етичні якості. Не минули ці зміни і українських митців. Їх твори дедалі частіше від задоволення естетичних смаків суспільства переходять в розряд соціально необхідних. Зокрема, і митці-скульптори в своїх творах прагнуть піднімати питання, які є соціально значущими, наприклад, проблеми екології (забруднення навколишнього середовища, глобальне потепління), тероризму, військових конфліктів. Вони активно стають на захист культурної спадщини людства, відстоюють права людини на свободу слова і волевиявлення, звертають увагу суспільства на існування в його середовищі людей з особливими потребами на гендерну або расову нерівність.

Під час аналізу робіт, які присвячені творчості українських митців-скульпторів новітньої доби, ми звернули увагу на відсутність узагальнюючих досліджень в контексті соціальних позицій авторів. Існують праці [3], в яких пропонується мистецтвознавчий аналіз скульптурних творів українських митців. Також є рецензії, статті в каталогах [1–2], де констатується соціальна позиція автора, відображена в тій чи іншій скульптурі. Отже, метою пропонованої статті ми визначили узагальнюючий аналіз соціальної позиції сучасних українських скульпторів.

З точки зору розмаїття засобів мистецького вираження соціальної позиції можливості українських скульпторів практично безмежні. В своїх художніх експериментах вони не обмежені в просторі, об'ємі, стильових і жанрових характеристиках. Враховуючи світову тенденцію синтетичності, крім традиційної скульптури, їм доступна навіть така інноваційна форма як інсталяція, що дозволяє митцю торкатися практично будь-яких тем, мотивів, використовувати різноманітні художні мови, матеріали або засоби виразності. Роботи скульпторів є найбільш дієвими у можливостях художника донести власні думки, мобілізувати суспільство на вирішення тих чи інших завдань.

Українські скульптори давно зрозуміли, що їх мистецтво вийшло за рамки авторських художніх пошуків і прагнення до самореалізації. Вони зрозуміли, що їхня соціальна позиція може знайти підтримку в суспільстві, а їхні твори формувати суспільні настрої.

Так, Олексій Золотарьов створив оригінальний твір «Протистояння» В своїй композиції, що складається з великої кулі кольору вохри, яка символізує давність людської цивілізації, та чорних металевих балок, які

часто використовуються як військові загородження, скульптору вдалося передати енергію конфлікту між внутрішнім мирним життям та зовнішньою агресією. Створена в 2014 році скульптурна композиція стала рефлексією художника на військове протистояння на сході України. Для своєї композиції художник не визначив постійного місця, а заснував ідею «мандруючої скульптури», коли скульптура після демонстрації в Києві виставлялась в інших містах України. Сам художник зазначав, що його світоглядна і безперечно соціальна творча спрямованість є засобом комунікації та діалогу в суспільстві.

Іншою знаковою роботою в українському мистецтві нашого часу є робота скульптора Олексі Фурдіяка. Його твір, в основу якого покладена ідея розрізненості суспільства, змагання за власну значущість кожної людини і окремих соціальних груп, складається із згрупованих у вертикальній площині трьох конусоподібних металевих труб, в які може гудіти кожен охочий, змагаючись у видобуванні найсильнішого звуку, і ще однієї подібної труби навпроти, оснащеної автомобільним сигналом, під'єднаним до електрики, що є символом механічного в нашому житті. Автор цієї створеної у 2012 році композиції «Дудіння» позиціонує її як звукову інсталяцію.

Дуже вдалою, на нашу думку, інсталяцією, що привертає увагу глядача до екологічних проблем, є композиція Олексія Коношенка «Паростки», створена у 2013 році. П'ять зелених фігурок, що мають перевернуту каплеподібну форму, є інтерактивними і за своєю механікою наслідують відому дитячу іграшку неваліяку. Ця інсталяція є рідкісним різновидом рухомих скульптурних конструкцій, що відносяться до типу кінетичної скульптури, яка протиставляється традиційній скульптурі як статичному об'єкту. Крапельки виготовлені з поліефірної смоли та свинцю і мають цікаве просторове рішення, привертаючи увагу дітей. Інсталяція популяризує серед них ідею збереження чистої природи, виховує почуття пошани та любові до довкілля.

Інший відомий український скульптор Назар Білик створює монументальні скульптури, які знаходять своє місце та визнання не тільки в Україні, а й за її межами. У 2014 році він презентує композицію «Лапки», присвячену окупації Криму, в яку вкладає свої переживання та роздуми над умовністю у світі. Поставивши в прямому сенсі слова велетенські металеві «Лапки» на березі моря з чудовим краєвидом острова Бірючий, він звертає увагу глядача на уявний мир, відносно безпеку та ставить під сумнів всю красу острова, зважаючи на те, що в двох сотнях кілометрів від вражаючої краси йде війна.

Зовсім по іншому звучить цикл робіт Назара Білика, який він розпочав у 2016 році «Простір навколо» [2, с. 38–45]. У скульптурах

цього циклу, митець застерігає проти експериментів в галузі генної інженерії та клонування людини, захищаючи людське тіло, яке в результаті медичних дослідів може перестати бути притулком людськості – страждання, болі, радості, щастя – і перетворитися на предмет. Скульптор своїми роботами твердить, що людське тіло неподільне в своїй зовнішній і внутрішній сутності та є неповторним.

Українська мисткиня Анна Звягінцева не раз в своїх роботах виявляла стійку соціальну позицію, піднімаючи значущі морально-етичні питання, що стоять перед українським суспільством. Її скульптура-рисунок з металу, що відтворює руки, які миють посуд, під умовною назвою «Фрагмент», створена у 2013 році, піднімає майже неусвідомлену суспільством проблему домашньої праці. Скульптура «Фрагмент» залежно від того, де знаходиться глядач, перетворюється в одну малопомітну лінію. Так само і домашня праця в свідомості інших людей з часом стає малопомітною, знеособлюється, знецінюється, перетворюючись на умовність.

Наведені нами різноманітні за формою, об'ємом, просторовим рішенням приклади соціально-орієнтованих робіт українських скульпторів – це тільки невелика частина робіт, в яких соціальна позиція митців є активною. Можемо констатувати, що українська скульптурна школа органічно влилася в світову мистецьку спільноту. Спираючись на кращі традиції української академічної скульптурної школи, українським митцям вдалося створити високохудожні твори мистецтва, присвячені різним соціальним проблемам, які існують в українському суспільстві та в світі, твори, що зайняли гідне місце в сучасному мистецтві.

Список використаних джерел:

1. 25 років присутності. Сучасні українські художники: Каталог. Т. 2. Автор ідеї І. Абрамович. Дизайн А. Шальгіна. Київ : ArtHuss, 2016. 356 с.
2. Назар Білик. Скульптура: Каталог творів. Київ : Фенікс, 2019. 120 с.
3. Одрехівський В. В. Сучасна скульптура львівської мистецької школи: експеримент і самоідентифікація. *Вісник ХДАДМ*. 2017. № 3. С. 57–67.